BONNIER CARLSEN

HEMMET FÖR BORTRÖVADE BARN

Planen

CAMILLA LAGERQVIST

Lärarhandledning

av David Renklint

Lärarhandledning

av David Renklint

HEMMET FÖR BORTRÖVADE BARN

Planen

CAMILLA LAGERQVIST

Introduktion

Vad kul att ni ska läsa och jobba med HEMMET FÖR BORTRÖVADE BARN:**Planen** i er klass. Den här lärarhandledningen kan fungera som en hjälp på vägen eller som inspiration i planeringen och utförandet. HEMMET FÖR BORTRÖVADE BARN kan användas i flera ämnen inom skolan utöver svenskan och kan fungera som diskussionsunderlag i samband med bland annat historia och samhällskunskap, med fokus på exempelvis barnkonventionen och historiska levnadsvillkor.

Nedan följer några exempel på punkter från olika ämnens centrala innehåll för årskurs 4-6 i Lgr11 som kan kopplas till HEMMET FÖR BORTRÖVADE BARN, antingen som fristående lektionsstoff eller som grunden för ett ämnesöverskridande arbete. Då det är så många punkter från det centrala innehållet i svenska samt svenska som andraspråk som kan kopplas till läsningen av boken och diskussionen om den nämns inte dessa ämnen nedan, men svenskämnet har legat som grund för formuleringen av majoriteten av läsförståelsefrågorna.

Sedan kommer de ovan nämnda läsförståelsefrågorna kopplade till varje kapitel och slutligen finns det förslag på frågor att diskutera efter läsningen. Frågorna är tänkta att utveckla elevernas läsförståelse och samtidigt väcka läslust. Alla frågor kan användas fristående från varandra och som exempel kan fokus vara på enbart ”på raderna”-frågorna, som handlar om berättelsens handling. I vissa grupper och vid vissa tillfällen kan detta fungera bättre som lässtrategi än att analysera för djupt eller att koppla för mycket till elevers egna erfarenheter.

Läsförståelsefrågorna är indelade i tre kategorier:

- **På raderna**, som handlar om att hitta svaret i texten. Det explicita.
- **Mellan raderna**, att dra egna slutsatser, analysera, inferera och tolka det implicita.
- **Bortom raderna**, att reflektera och tänka mer utanför berättelsen, antingen genom att diskutera i helklass eller mindre grupper. Här görs också kopplingar till elevens egna erfarenheter.

Om boken

Planen är den första delen i Camilla Lagerqvist nya historiska spänningsserie HEMMET FÖR BORTRÖVADE BARN.

Året är 1910 och fjortonårige Adam arbetar som dräng på en bondgård. Adam är van vid ett hårt och slitsamt liv, som liten såldes han på auktion och han har sedan dess bott på både barnhem och på fattighuset. Men en dag svänger en fin vagn in på gården där han jobbar och hans liv förändras för alltid. Men är Adam verkligen beredd att slå sig till ro och leva ett liv i lyx eller vill han rentav göra något för de barn som har det lika eländigt som han har haft det? Sakta börjar en plan ta form, en plan som både är olaglig och livsfarlig. Tillsammans med sin bästa vän Lily gör han verklighet av sin idé och plötsligt är de jagade, inte bara av arga böner men även av polisen ...

Om författaren

Camilla Lagerqvist är i grunden journalist, men har varit verksam som författare sedan 2009. Hon har skrivit ett flertal ungdomsromaner med historiska teman. År 2015 tilldelades Camilla Nils Holgersson-plaketten för bokem *Uppdraget.*

Koppling till Lgr11

Historia

- Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper
- Vad historiska källor, till exempel dagböcker och arkivmaterial, kan berätta om Sveriges historia och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.

Geografi

- Ojämlika levnadsvillkor i världen, till exempel olika tillgång till utbildning, hälsovård och naturresurser samt några bakomliggande orsaker till detta. Enskilda människors och organisationers arbete för att förbättra människors levnadsvillkor.

Religionskunskap

- Några etiska begrepp, till exempel rätt och orätt, jämlikhet och solidaritet.
- Vardagliga moraliska frågor som rör flickors och pojkars identiteter och roller, jämställdhet, sexualitet, sexuell läggning samt utanförskap och kränkning.
- Frågor om vad ett bra liv kan vara och vad det kan innebära att göra gott.
- Hur olika livsfrågor, till exempel vad som är viktigt i livet och vad det innebär att vara en bra kamrat, skildras i populärkulturen.

Samhällskunskap

- Familjen och olika samlevnadsformer. Sexualitet, könsroller och jämställdhet.
- Sociala skyddsnät för barn i olika livssituationer, i skolan och i samhället.
- Samhällets behov av lagstiftning, några olika lagar och påföljder samt kriminalitet och dess konsekvenser för individen, familjen och samhället.
- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.
- Ekonomiska villkor för barn i Sverige och i olika delar av världen. Några orsaker till, och konsekvenser av, välstånd och fattigdom.

Uppgifter till boken

Före läsningen

Beskriv omslaget

- Beskriv med ett eller flera ord, lek med adjektiv.
- Vilka detaljer kan du se?
- Vad gör dig mest nyfiken?
- Har du läst eller sett något liknande?
- Vad tror du att den här kommer handla om?
- Har du läst något annat av författaren?

Under läsningen

Oavsett om det är högläsning eller tyst läsning kan det finnas behov av att stanna upp och diskutera en del ord och uttryck. Eleverna kan själva också samla på sig svåra ord som sedan kan användas i övningar, och för att göra tydliga kopplingar till andra ämnen.

Läsförståelsefrågor

PROLOG

Ord och uttryck

Sockenstuga, värderande, provisorisk, kjolfåll, hurring, tuberkulos

- Vad heter pojken? (på raderna)
- Vad är det för auktion? (på raderna)
- Vad tror du att en prolog är? (mellan raderna)
- Vad är syftet med en prolog? Varför inte bara börja berättelsen på en gång? (mellan raderna)
- Kan du komma på någon annan bok som har en prolog? Eller en film? (bortom raderna)
- Räkna ut hur länge sedan 1920 var (bortom raderna)

KAPITEL 1

Ord och uttryck

Konkav, dräng, emalj, allmosor, rallare, jänta

- Vad heter drängen som vi får följa? (på raderna)
- Hur gammal är han? (på raderna)
- Vad är pudrett? Vad är det för speciellt med gödslet de använder? (mellan raderna)
- Varför jämför han sig med ungtuppen? (mellan raderna)
- Nuförtiden pratar man sällan om barnhem och fattighus, men det finns fortfarande föräldralösa barn och väldigt fattiga människor. Hur tror du att samhällets hjälp till dem har förändrats? (bortom raderna)
- Har du bränt dig på en brännässla någon gång? (bortom raderna)

KAPITEL 2

Ord och uttryck

Kusk

- Varför lämnar han åkern? (på raderna)
- Varför är Adam så arg när han jobbar? (mellan raderna)
- Vem tror du att Lilly är? (bortom raderna)
- Vem tror du att mannen i vagnen är? (bortom raderna)

KAPITEL 3

Ord och uttryck

Ta överhanden, vädjande blick, få ovett, stupa, aga, förödmjukad

- Vad heter mannen i vagnen? (på raderna)
- Hur kan Adam egentligen inte ha något efternamn? (mellan raderna)
- Varför stoppade Carl Månsparre ner plånboken i fickan efter att ha pratat med de andra drängarna? (mellan raderna)
- ”Aga” är både ett verb och ett substantiv. Kan du komma på fler ord som är identiska i två eller fler ordklasser? (bortom raderna)

KAPITEL 4

Ord och uttryck

Okynnig, genomskåda, falsett, änglamakerska, testamente

- Vem är Allan? (på raderna)
- Hur tror Carl att han är släkt med Adam? (på raderna)
- Var är Adams pappa? Och mamma? (på raderna)
- Vad menas med att ett barn är oäkta? (mellan raderna)
- Varför hade Adams ärr betydelse? (mellan raderna)
- Vad får Adam reda på i slutet av kapitlet som gör att marken gungar till av chocken? (mellan raderna)
- Har du något ärr? (bortom raderna)

KAPITEL 5

Ord och uttryck

Förmögen, utstakad, mödosam

- Varför är Adam förmögen? (på raderna)
- Vem är Cecilia? (på raderna)
- Minns du vem Kati var? (mellan raderna)
- Varför tvekar Adam och på ett sätt bara vill tillbaka till bondgården? (mellan raderna)
- Vad skulle du göra om du fick reda på att du hade ärvt massa pengar? (bortom raderna)

KAPITEL 6

Ord och uttryck

Prisma, rösten stockar sig, vaktelägg

- Hur får Adam nya kläder? (på raderna)
- Vem är Adam lik? (på raderna)
- Hur märker Adam att Carls fru Cecilia inte vill ha honom där? (mellan raderna)
- Vad menar han med att han aldrig varit på en vattentoalett? (mellan raderna)
- Varför säger Adam ”säg du” till Kristina? (mellan raderna)
- De äter vaktelägg i det här kapitlet. Har du någon gång ätit något annat än hönsägg? Har du ätit något annat ovanligt? (bortom raderna)

KAPITEL 7

Ord och uttryck

Pik, kuvertbröd, villrådig, sanningsenlig, arrendera, kommers

- Varför hittar han inte väckarklockan? (på raderna)
- Varför har Adam svårt att sova? (mellan raderna)
- Har du svårt att somna ibland? Vad brukar du göra då? (bortom raderna)
- Adam tycker inte om smaken av kaffe, men han tycker om doften. Har du provat kaffe? Eller finns det något som du tycker luktar gott men smakar illa? Eller tvärtom, något som luktar illa men smakar gott? (mellan raderna)

KAPITEL 8

Ord och uttryck

Mål i munnen, sjaskig, irrbloss

- Varför får marknaden Adam att minnas när han var yngre? (på raderna)
- Nu är vi tillbaka i prologen, men vi ser det från Adams perspektiv. Varför tror du att författaren valde att skriva på det sättet? (bortom raderna)
- Vad tror du att det är för idé som Adam har fått? (bortom raderna)

KAPITEL 9

Ord och uttryck

Flygel, bastard, sprittande känsla, prata lågmält, cigarretui

- Vad gör Adam för misstag när han hälsar på betjänten? (på raderna)
- Hur visar Cecilia att hon inte tycker om Adam? (mellan raderna)
- Har du hört talas om Nils Holgersson? (bortom raderna)
- Vad tror du att det är i kuvertet? (bortom raderna)

KAPITEL 10

Ord och uttryck

Näpet, pyrande, skogvaktare, lövverk, dödsbo, blåsbälg, slå ur hågen

- Vad var det i kuvertet? (på raderna)
- Varför blir Adam så mätt? (på raderna)
- Vad används virket från asparna till? (på raderna)
- Vad visar sig Adams plan vara? (på raderna)
- Vad menar Adam med att om han är lik sin far är det bara till utseendet? (mellan raderna)
- Varför reagerar Adam så starkt på att Carl inte la märke till hans mamma? (mellan raderna)
- Varför menar Carl att Adams idé inte är bra? (mellan raderna)
- Varför brukar vissa nypa sig för att veta om de drömmer? Har du sett eller läst att någon har gjort det förut? (bortom raderna)
- Var tror du att Lilly är? (bortom raderna)

KAPITEL 11

Ord och uttryck

Principfast, vanvård, mjölnare, sjusärdeles, hästekipage

- Varför ska han först till Uppsala? (på raderna)
- Vad heter mjölnaren? (på raderna)
- Hur kommer det sig att Adam hittar i Uppsala? (på raderna)
- Varför ska Adam leta upp Kati? (mellan raderna)
- Varför sneglade mjölnaren på Adams kläder? (mellan raderna)
- Har du varit i Uppsala någon gång? (bortom raderna)

KAPITEL 12

Ord och uttryck

Titta uppfordrande, plommonstop

- Var är Kati? (på raderna)
- Varför tvekar Adam inför att besöka Kati på fängelset? (mellan raderna)
- Varför luktar det kol vid tågstationen? (mellan raderna)
- Adam ljuger för att få besöka Kati. Är det okej att ljuga? Finns det tillfällen då man får ljuga eller är det alltid fel? (bortom raderna)

KAPITEL 13

Ord och uttryck

Verksamhet, ragata, konstapel, grosshandlare

- Varför säger Adam åt Kati att inte söka rallarjobbet? (på raderna)
- Varför blir Kati så arg på Cecilia? (på raderna)
- Varför kan inte Kati blir fostermor? (på raderna)
- Varför har Katis hår fått stänk av grått? (mellan raderna)
- Gissa vad det är för oartig gest som Kati gör med handen (bortom raderna)
- Att det betyder otur att lägga nycklar på bordet är gammalt skrock. Känner du till annat skrock och vidskeplighet? (bortom raderna)
- Gissa vad Kati vill att Adam ska veta om henne (bortom raderna)

KAPITEL 14

Ord och uttryck

Kåken, känsloyttring, serpentin, sufflett, morska upp sig

- Hur länge satt Kati i fängelse? (på raderna)
- Varför hamnade hon i fängelse? (mellan raderna)
- Kati begick ett brott, men hon försökte också hjälpa ett utsatt barn. Gjorde hon fel? Kunde hon ha gjort annorlunda? (bortom raderna)
- Kan du komma på andra fiktiva karaktärer som bryter mot lagen för att göra vad de anser är rätt, för att rädda folk eller skipa rättvisa? (bortom raderna)

KAPITEL 15

Ord och uttryck

Fingerborgsblommor, löjtnantshjärta, på kuppen, kirskål, fullmakt

- Varför kan Adam massa blomnamn? (på raderna)
- Varför säger Kati att det är ett slott och inte ett hus? (mellan raderna)
- Hur kan något ”smaka sommar”? (mellan raderna)
- Hur vet Kati att ingen har varit där på länge? (mellan raderna)
- Vem tror du att det är som kommer på besök? (bortom raderna)

KAPITEL 16

Ord och uttryck

Jakande svar, högtidlig

- Vem är besökaren? (på raderna)
- Hur får Adam en häst? Och en vagn? (på raderna)
- Vad menar Adam med att inga pengar i världen kan ändra honom? (mellan raderna)
- Varför är Cecilia en av anledningarna till att Adam inte vill flytta hem? (mellan raderna)
- Varför tror du att Carl verkar ledsen? (mellan raderna)
- Förstår du Adams beslut? Hade du gjort samma sak? (bortom raderna)

KAPITEL 17

Ord och uttryck

Vemod, vårdkase

- Vart är Adam på väg? (på raderna)
- Varför galopperar de och skyndar sig? (på raderna)
- Vem tror Lilly att det är som kommer och hämtar henne? (mellan raderna)
- Varför måste de röva bort barnen för att kunna rädda dem? Finns det inga andra sätt? (mellan raderna)

KAPITEL 18

Ord och uttryck

Flimra, näthinna, kreatur, vansklig, mahogny, finslipa

- Vem är Alvar? (på raderna)
- Varför sätter Lilly en mjölsäck på huvudet? (på raderna)
- Varför ska de ha masker på sig? (mellan raderna)
- Varför blir Lilly ledsen och springer i väg? (mellan raderna)
- Vad menar Adam med att han ska ”både röva bort och stjäla en människa”? (mellan raderna)
- Kan man äga en människa? (bortom raderna)

KAPITEL 19

Ord och uttryck

Länsman, dimslöja

- Vad får de av Kati? (på raderna)
- Vad menar Lilly med att älvorna dansar? (mellan raderna)
- Adam blir torr i munnen av nervositet. Kan du komma på fler saker som beskriver nervositet? (bortom raderna)

KAPITEL 20

Ord och uttryck

Signalement, skärva, fotogenlampa, gorma

- Varför är Lilly bra med djur? (på raderna)
- Vad är det i det första huset som de tittar i? (på raderna)
- Varför skriker Alvar? (mellan raderna)
- Kunde ha utfört sin plan på ett annat sätt? Hur hade du gjort det? (bortom raderna)

KAPITEL 21

Ord och uttryck

Kusk

- Vem kommer efter dem i slutet av kapitlet? (på raderna)
- Vad menar Adam med att han måste vänja sig vid vad de precis gjort? (mellan raderna)
- Att Adams blod fryser till is när han ser bondens bössa ska inte läsas bokstavligt, utan bildligt. Vad försöker författaren få fram, och varför tror du att författaren väljer att skriva på det viset i stället för bokstavligt? Kan du komma på andra liknande bildliga uttryck som skulle vara väldigt konstiga, roliga eller helt enkelt omöjliga om man läste dem bokstavligt? (bortom raderna)

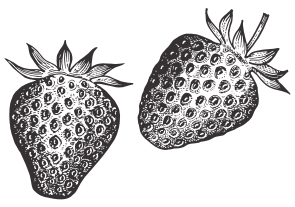

KAPITEL 22

Ord och uttryck

Tömmar, lystra, instinktivt, febrilt, väldresserad, atmosfär, rotting

- Vem springer ut och möter dem med en lampa när de kommer hem? (på raderna)
- Vem är Viktor? (på raderna)
- Varför är de rädda att deras häst Bläcken inte ska kunna komma undan bonden? (mellan raderna)
- Varför blir Adam så lycklig av att Lilly säger att de ska köra hem? (mellan raderna)

KAPITEL 23

Ord och uttryck

Resolut, distrahera, portmonnä, monogram

- Varför äter Alvar så mycket? (på raderna)
- Hur kan Adam förstå hur det känns för Alvar att skiljas från sin bror? (mellan raderna)
- Vad handlar annonsen om? (mellan raderna)
- Vad menar Adam med att hans pappa bara är hans pappa till namnet? (mellan raderna)
- Vad tror du att poliskommissarien vill? (bortom raderna)

KAPITEL 24

Ord och uttryck

Stålsätta sig, självförsörjande, tråg, punschveranda

- Vem var det som kom? (på raderna)
- Vad menar Adam med att skenet kan bedra? (mellan raderna)
- Varför tror du att Kati inte är så förtjust i poliser? (bortom raderna)

KAPITEL 25

Ord och uttryck

Demonstrativt, dysterkvist

- Varför behöver Lilly en ny mjölsäcksmask? (på raderna)
- Varför försvinner Adams hunger? (mellan raderna)
- Vad är deras plan den här gången? (mellan raderna)
- Hur skulle du planera om du skulle göra samma sak som Adam och Lilly? (bortom raderna)

KAPITEL 26

Ord och uttryck

Sorl, uppfostringsanstalt, barsk

- Varför är det så mycket folk? (på raderna)
- Varför reagerar de så starkt på att det är marknadsdag och kreatursauktion? (mellan raderna)
- Varför skriker Lilly att hon har blivit rånad? (mellan raderna)
- Vad tror du att ”död i kräfta” betyder? Tänk på ordet kräfta (crayfish) på engelska (bortom raderna)

KAPITEL 27

Ord och uttryck

Sinka, klamra sig fast

- Hur får flickan mannen att släppa taget om vagnen? (på raderna)
- Vad heter flickan? (på raderna)
- Hur får Adam flickan att lugna ner sig? (mellan raderna)
- Varför tar Adam av sig skjortan? (mellan raderna)

KAPITEL 29

Ord och uttryck

Vägkrök, zinkbalja, lyster, tvärsäker

- Hur klarar sig Lilly från att bli tagen av männen i bilen? (på raderna)
- Vad är det som Kati vill visa för Adam? (på raderna)
- (TRIGGERVARNING, sexuella övergrepp) Vad menar de med att han som ville köpa Karolina tittade och rörde henne på ett speciellt sätt? (mellan raderna)
- Vad tror du att det är för konstigt sprittande som sprider sig genom Adams kropp när han tittar på Lilly? (bortom raderna)
- Vad tror du att ligapojkarna är? (bortom raderna)

EPILOG

Ord och uttryck

Fjärdingsman, ordförande, barnarov, bakom lås och bom

- Vad är det för försvunna barn som han pratar om? (mellan raderna)
- Vad har de för ledtråd för att hitta de som har rövat bort barnen? (mellan raderna)
- Vad tror du att epilog betyder? Minns du vad en prolog var för något? (bortom raderna)

EFTER LÄSNINGEN

- Vad tror du kommer hända sen? Det finns inga rätta svar, gissa och fantisera om det kommer hända något mer med Adam, Kati, Lilly och de andra.
- Vem eller vilka i berättelsen kan du själv känna igen dig i?
- Finns det något som du tycker att författaren kunde ha skrivit annorlunda?
- Vad gillade du mest med boken?
- Fanns det något du inte gillade lika mycket?
- Varför tror du att bokserien heter HEMMET FÖR BORTRÖVADE BARN? Och varför heter den första boken **Planen**? Kan du hitta på några alternativa boktitlar?
- När var det som mest spännande?
- Blev du överraskad av något som hände?
- Var det något som var svårt att förstå?
- Har du någon favoritscen, favorithändelse eller favoritkapitel?
- Har du läst eller sett något annat som påminner om den här boken?
- Vad tycker du att nästa del ska handla om?
- Är det något i boken du funderar på eller undrar över som du inte har fått svar på?
- Var boken obehaglig på något sätt?
- Hur tror du att ditt liv skulle ha sett ut om du hade fötts in i samma tid?
- Kommer du vilja läsa nästa bok?